

NORGES HØYESTERETT

Den 21. september 2012 avsa Høyesterett dom i

HR-2012-01818-A, (sak nr. 2012/808), sivil sak, anke over dom,

I.

A

(advokat Johan Haga – til prøve)

mot

Staten v/Arbeids- og velferdsdirektoratet

(Regjeringsadvokaten
v/advokat Marius Stub – til prøve)

II.

Staten v/Arbeids- og velferdsdirektoratet

(Regjeringsadvokaten
v/advokat Marius Stub – til prøve)

mot

A

(advokat Johan Haga – til prøve)

STEMMEGIVNING :

- (1) Dommer **Bull**: Saken gjelder spørsmålet om tilbakebetalingsregelen i folketrygdloven § 22-15 er til hinder for å kreve tilbake urettmessig mottatt trygd med grunnlag i det alminnelige erstatningsrettslige skyldansvaret – culpaansvaret. Videre er det spørsmål om det i så fall kan kreves rente av beløpet i henhold til forsinkelsesrenteloven.
- (2) Den ankende part, A, har vært drosjesjåfør i Oslo siden 1994, fra 1999 med eget løyve og som drosjeeier i enkeltpersonforetaks form. Han var periodevis sykmeldt fra 23. mai 2000

til 21. mai 2001 og mottok da sykepenger. Videre mottok han rehabiliteringspenger for perioden 22. mai 2001 til 31. desember 2002 og for deler av 2004.

- (3) I forbindelse med opprullingen av den såkalte drosjesvindelsaken i Oslo ble det foretatt beslag og bokettersyn hos As regnskapsfører samt bokettersyn hos A selv. Det kom frem opplysninger som førte til at ligningsmyndighetene 8. desember 2005 vedtok å endre As ligning for årene 2000 til 2002, samt å ilegge ham tilleggsskatt for 2001 og 2002. A påklaget ikke vedtaket.
- (4) Trygdemyndighetene mottok 16. juni 2006 kopi av ligningsnemndas vedtak i skattesaken. På grunnlag av opplysningene her ble det igangsatt en ny vurdering av trygdeutbetalingene. Den 1. november 2006 ble det sendt varsel til A om tilbakebetalingskrav i medhold av folketrygdloven § 22-15 av til sammen 479 096 kroner i urettmessig utbetalte syke- og rehabiliteringspenger. Varselet ble imidlertid ikke fulgt opp med noe vedtak. I stedet ble det tatt ut forliksklage 8. oktober 2008.
- (5) I forliksklagen ble grunnlaget for kravet angitt som ulovfestede erstatningsrettslige regler, ikke folketrygdloven § 22-15. Årsaken til dette var at NAV la til grunn at et krav i medhold av folketrygdloven § 22-15 fremsatt på dette tidspunkt ville være foreledet, mens et krav basert på alminnelige erstatningsrettslige regler ikke ville være det. Forliksrådet innstilte saken 24. februar 2009, og stevning ble tatt ut 19. februar 2010.
- (6) Den 25. august 2009 var A blitt dømt i en tilståelsessak for blant annet bedrageri ved å ha forledet trygdemyndighetene til å utbetale 49 975 kroner i rehabiliteringspenger i perioden 1. januar 2004 til 31. mai 2004, samt 33 088 kroner i sykepenger i en periode som ligger utenfor nærværende sak. Det ble ikke krevd dom for noe sivilt krav i denne forbindelse.
- (7) Oslo tingrett avsa dom i den sivile saken 26. oktober 2010 med slik domsslutning:
- "1. A dømmes til å betale 479 096 – firehundreogsyttitusenogtittiseks – kroner i erstatning til staten v/Arbeids- og velferdsdirektoratet innen 2 – to – uker fra dommens forkynnelse, med tillegg av forsinkelsesrente etter forsinkelsesrenteloven fra 13. januar 2009 til betaling skjer.**
  - 2. A dømmes til å betale 48 960 – førtiåttetusennihundreogseksti – kroner i sakskostnader til staten v/Arbeids- og velferdsdirektoratet innen 2 – to – uker fra dommens forkynnelse."**
- (8) A anket til lagmannsretten. Borgarting lagmannsrett avsa 2. mars 2012 dom med slik domsslutning:
- "1. A dømmes til å betale 479 096 – firehundreogsyttitusenogtittiseks – kroner i erstatning til staten v/ Arbeids- og velferdsdirektoratet innen to uker fra forkynnelsen av dommen, med tillegg av 0,5 prosent rente pr. måned fra 13. januar 2009 og til betaling skjer.**
  - 2. Partene bærer sine egne sakskostnader for tingretten og lagmannsretten."**
- (9) Staten vant altså frem også i lagmannsretten, bortsett fra at lagmannsretten ikke tilkjente renter i medhold av forsinkelsesrenteloven, men på grunnlag av folketrygdloven § 22-17 slik bestemmelsen lød før endring ved lov 16. januar 2009 nr. 5.

- (10) A har anket over lagmannsrettens rettsanvendelse, nærmere bestemt over anvendelsen av det alminnelige erstatningsrettslige skyldansvaret som grunnlag for kravet. Staten v/Arbeids- og velferdsdirektoratet har inngitt avledet anke over lagmannsrettens rettsanvendelse ved rentefastsettelsen.
- (11) Saken står i hovedsak i samme stilling for Høyesterett som for de tidligere instanser.
- (12) Den ankende part – A – har i det vesentlige gjort gjeldende:
- (13) Tilbakekreving av urettmessig mottatte trygdeytelser er uttømmende regulert i folketrygdloven § 22-15. Det følger av så vel ordlyden som forhistorien og forarbeidene til bestemmelsen at den innenfor sitt virkeområde ikke kan suppleres med det erstatningsrettslige skyldansvaret. Også juridisk teori synes å legge til grunn at folketrygdloven § 22-15 er uttømmende. Forut for tilbakebetalingskrav i kjølvannet av drosjesvindelsakene har videre trygdemyndighetenes praksis entydig gått ut på å benytte folketrygdloven § 22-15.
- (14) Uttalelser i rettspraksis om at tilbakebetaling kan kreves i medhold av alminnelige erstatningsrettslige regler, er ikke noe avgjørende motargument – uttalelsene er falt i saker som direkte gjaldt en annen problemstilling, nemlig tilbakebetalingskrav fremmet som sivilt krav i straffesaker i medhold av straffeprosessloven § 3.
- (15) Tilbakebetalingskrav på grunnlag av alminnelig erstatningsrett, altså basert på statens privatrettslige autonomi, som alternativ til et forvaltningsmessig vedtak om tilbakebetaling etter folketrygdloven § 22-15, er forvaltningsrettslig problematisk. Fraværet av retningslinjer for slike krav medfører fare for forskjellsbehandling. Mangel på forvaltningsrettslig klageadgang, en adgang man har for vedtak etter § 22-15, tilsier også at krav ad erstatningsrettslig vei bør være stengt. Tilbakebetalingskrav fremmet som erstatningskrav i straffesaker må anses som et unntak som er særskilt hjemlet.
- (16) Når den erstatningsrettslige vei er stengt, og man dermed står igjen med tilbakebetalingskrav i medhold av folketrygdloven § 22-15, var kravet foreldt 16. juni 2007, det vil si ett år etter at trygdemyndighetene fikk kunnskap om kravet, jf. foreldelsesloven § 10. Da var nødvendige skritt til fristavbrudd ennå ikke tatt.
- (17) Subsidiært gjøres gjeldende at det ikke kan kreves forsinkelsesrente etter forsinkelsesrenteloven. Lagmannsretten har tilkjent renter etter folketrygdloven § 22-17 slik den lød før endringsloven 16. januar 2009 nr. 5. Imidlertid ble det i praksis aldri krevd renter etter denne bestemmelsen, og det ville da innebære usaklig forskjellsbehandling å gjøre det i dette tilfellet. Følgelig kan rentekravet ikke tas til følge.
- (18) A har nedlagt slik påstand:

"I hovedanken:

1. **A frifinnes.**
2. **Staten v/Arbeids- og velferdsdirektoratet dømmes til å betale saksomkostningene for A for tingretten og lagmannsretten.**

I den avledede anke:

1. Anken forkastes."

- (19) Ankemotparten – *staten v/Arbeids- og velferdsdirektoratet* – har i det vesentlige gjort gjeldende:
- (20) Det foreligger ikke tilstrekkelig sterke holdepunkter i ordlyden, forhistorien eller forarbeidene til folketrygdloven § 22-15 for å tolke bestemmelsen slik at den utelukker krav om tilbakebetaling av urettmessige trygdeytelser basert på det alminnelige erstatningsrettslige skyldansvaret. Dette syn støttes av rettspraksis om trygdemedlemmers krav på etterbetaling fra folketrygden, jf. Rt. 2002 side 1331. Det følger også av rettspraksis om medtakelse av trygdens tilbakekallings krav som sivilt krav i straffesaker at skyldansvaret kan påberopes ved siden av § 22-15. Uttalelser i juridisk teori trekker i samme retning. Et annet standpunkt ville dessuten stemme dårlig med en uttalt lovgivervilje de senere år om å effektivisere kampen mot trygdemisbruk.
- (21) I Rt. 1999 side 1084, som gjaldt tilbakebetalingskrav fremmet som sivilt krav i straffesak, ble det generelt lagt til grunn at de rettssikkerhetsgarantier som en domstolsbehandling byr på, ivaretar hensynet til forsvarlig saksbehandling overfor den private part. Når det er gitt ulike foreldelsesfrister for forskjellige kravsgrunnlag, må også forvaltningen kunne benytte seg av dette. Den som har fått utbetalt trygdeytelser ved bedragerisk adferd – slik tilfellet er her – har ingen beskyttelsesverdig interesse av å være vernet mot et erstatningskrav, og dermed heller ikke mot reglene om foreldelse av et slikt krav.
- (22) Et tilbakebetalingskrav basert på erstatningsrettlige prinsipper er et krav på formuerettens område. Forsinkelsesrenteloven kommer dermed til anvendelse. Renteregelen i folketrygdloven § 22-17 gjelder bare når tilbakebetaling er basert på et forvaltningsvedtak med hjemmel i lovens § 22-15. Når lagmannsretten har tatt Høyesteretts praksis til inntekt for at § 22-17 her kommer til anvendelse, beror dette på en feiltolkning av dommene. Selv om det nok ikke har vært vanlig å kreve renter ved tilbakebetaling av urettmessig mottatte trygdeytelser, heller ikke ved grovt uaktsom eller forsettlig forledelse av trygdemyndighetene, kan dette ikke hindre forvaltningen i å gjøre det i denne saken.
- (23) Staten v/Arbeids- og velferdsdirektoratet har nedlagt slik påstand:

"I hovedanken:

1. **Anken forkastes.**
2. **Staten v/Arbeids- og velferdsdirektoratet tilkjennes sakskostnader for tingrett, lagmannsrett og Høyesterett.**

I den avledete anken:

1. **I punkt 1 i lagmannsrettens domsslutning gjøres den endring at det skal svares renter etter forsinkelsesrenteloven § 3 fra 13. januar 2009 og til betaling skjer.**
2. **Staten v/Arbeids- og velferdsdirektoratet tilkjennes sakskostnader for Høyesterett."**

- (24) *Mitt syn på saken:*

- (25) Som allerede nevnt, gjelder saken et krav på tilbakebetaling av urettmessige trygdeytelser som er utbetalt til A i perioden 23. mai 2000 til et stykke ut i 2004. Beløpet, 479 096 kroner, er ikke omstridt for Høyesterett. Det er videre enighet mellom partene om at trygdemyndighetene første gang ble klar over forholdet da de 16. juni 2006 mottok kopi av ligningsnemndas vedtak i skattesaken mot A. Trygdemyndighetenes varsel 1. november 2006 til A om vedtak om tilbakebetaling av beløpet etter folketrygdloven § 22-15, ble ikke fulgt opp med et vedtak. Ifølge en saksbehandler i NAV som forklarte seg som vitne i lagmannsretten, skyldtes dette kapasitetsproblemer som den nevnte drosjesvindelsaken ga opphav til.
- (26) Trygdemyndighetene har ansett krav basert på folketrygdloven § 22-15 som rene tilbakesøkningskrav som i utgangspunktet foreldes tre år etter den enkelte feilutbetaling, jf. foreldelsesloven § 2 jf. § 3. Dette gjelder også vedtak basert på § 22-15 første ledd, som hjemler tilbakebetaling når den trygdede kan klandres for feilutbetalingen. Heller ikke slike vedtak er blitt ansett som erstatningskrav som fører til anvendelse av fristen i foreldelsesloven § 9. Ettersom trygdemyndighetene først ble klar over forholdet 16. juni 2006 gjennom oversendelsen av ligningsnemndas vedtak, har man anvendt fristregelen i § 10: Dersom fordringshaveren har manglet nødvendig kunnskap om fordringen eller skyldneren, inntreer foreldelse tidligst ett år etter at fordringshaveren fikk eller burde ha fått slik kunnskap. Dermed var kravet mot A basert på folketrygdloven § 22-15, slik trygdemyndighetene så det, foreldet 16. juni 2007.
- (27) Dette er bakgrunnen for at trygdemyndighetene 8. oktober 2008 innga en forliksklage der grunnlaget for kravet ikke lenger var folketrygdloven § 22-15 første ledd, men alminnelig erstatningsrett. Det ble altså gjort gjeldende et skyldansvar. Ifølge foreldelsesloven § 9 er foreldelsesfristen for krav på skadeserstatning tre år etter det tidspunkt skadelidte fikk eller burde ha skaffet seg den nødvendige kunnskap om skaden og den ansvarlige. Dersom kravet kan fremmes på dette grunnlaget, er det klart at foreldelsesfristen fortsatt løp da forliksklagen ble tatt ut.
- (28) Jeg nevner først at når et krav kan baseres på flere rettsgrunnlag, er kravet ikke foreldet før det er foreldet etter samtlige grunnlag, jf. forutsetningsvis Ot.prp. nr. 38 (1977–78) side 26 – del av forarbeidene til foreldelsesloven: En skadelidt som fremmer et erstatningskrav på ett grunnlag, bør ikke stilles svakere fordi skadevolder også er ansvarlig på et annet grunnlag. Spørsmålet blir dermed om den særskilte tilbakebetalingsbestemmelsen i folketrygdloven § 22-15 er uttømmende i den forstand at bestemmelsen avskjærer adgangen til å fremme kravet som et ordinært erstatningskrav. Dette beror på en tolkning av § 22-15.
- (29) På det tidspunkt forliksklagen ble fremsatt, lød folketrygdloven § 22-15 første og annet ledd slik:

"§ 22-15. Tilbakebetaling etter feilaktig utbetaling

Dersom et medlem har mottatt en ytelse etter denne loven i strid med redelighet og god tro, kan beløpet kreves tilbakebetalt. Feil utbetalt ytelse kan også kreves tilbakebetalt dersom et medlem eller noen som har handlet på medlemmets vegne, uaktsomt har gitt feilaktige eller mangelfulle opplysninger. Det samme gjelder dersom utbetalingen skyldes feil fra Arbeids- og velferdsetaten, Helsedirektoratet eller annet organ som foretar utbetaling på vegne av disse, og mottakeren burde ha forstått dette.

I andre tilfeller enn nevnt i første ledd kan det som er utbetalt for mye, kreves tilbake dersom særlige grunner gjør det rimelig. Ved vurderingen av om det foreligger særlige grunner, skal det blant annet legges vekt på hvor lang tid det er gått siden den feilaktige utbetalingen fant sted, og om vedkommende har innrettet seg i tillit til utbetalingen. Kravet om tilbakebetaling etter dette leddet er begrenset til det beløp som er i behold når vedkommende blir kjent med at utbetalingen var feilaktig."

- (30) Det er ubestridt at As forhold faller inn under første ledd, som beskriver forskjellige forsettlig eller uaktsomme forhold fra trygdemottakerens side i forbindelse med feilutbetalinger. Jeg har for min del vanskelig for å se at det i praksis kan tenkes en handling eller unnlattelse som faller inn under § 22-15 første ledd, uten at den samtidig omfattes av det erstatningsrettslige skyldansvaret. Behovet for å kunne gjøre dette ansvaret gjeldende oppstår derfor dersom kravet etter § 22-15 ville falle bort av andre grunner, typisk hvis foreldelsesfristen er forskjellig.
- (31) Det alminnelige erstatningsrettslige skyldansvaret er en grunnpilar i vår rettsorden. Som Høyesterett uttrykte det i Rt. 2002 side 1331, på side 1337, skal det derfor "noenlunde klare holdepunkter" til før en lovbestemmelse kan anses å ha gjort dette ansvaret uanvendelig innenfor bestemmelsens anvendelsesområde.
- (32) Bestemmelsen i § 22-15 regulerer etter sin ordlyd ikke forholdet til den alminnelige erstatningsrett. Problemstillingen er snarere om sammenfallet i virkeområde mellom § 22-15 første ledd og det erstatningsrettslige skyldansvaret medfører at krav basert på skyldansvaret er avskåret innenfor dette område.
- (33) Rt. 2002 side 1331 taler for at man ikke kan se det slik. Den saken gjaldt trygdemedlemmenes krav på etterbetaling av trygdeytelser som de hadde krav på, men ikke hadde fått utbetalt. Folketrygdloven § 22-13 sjette ledd avgrensner retten til etterbetaling til tre år tilbake i tid selv om kravet ikke er blitt fremsatt før på grunn av misvisende opplysninger fra trygdens organer. Til tross for denne uttrykkelige avgrensingen i tid av retten til etterbetaling kom Høyesterett til at bestemmelsen ikke var til hinder for at etterbetaling kunne kreves for en lengre periode i medhold av skadeserstatningsloven § 2-1 – arbeidsgiveransvaret.
- (34) Den ankende part har videre fremhevet at forhistorien og forarbeidene til § 22-15 peker i retning av å anse skyldansvaret for avskåret. Sivilombudsmannen kritiserte i en uttalelse 19. september 1985 – Somb-1985-18 – trygdemyndighetenes praksis med å kreve tilbakebetaling i kraft av de ulovfestede reglene om *condictio indebiti* når vilkårene etter daværende folketrygdlovs § 15-8 ikke var oppfylt. I tråd med tidligere trygdelover var § 15-8 begrenset til å gjelde tilbakebetaling i ulike situasjoner der trygdemottakeren hadde utvist skyld. Også Justisdepartementets lovavdeling var kritisk til rettstilstanden, og anbefalte i et brev 17. februar 1987 til Sosialdepartementet – JDLOV-1987-142 – å endre bestemmelsen slik at den skulle bli "uttømmende". Det ble i denne forbindelse foreslått en ordlyd som også ga hjemmel for å kreve tilbakebetaling i tilfeller der trygdemottakeren hadde vært i aktsom god tro – det vil si de tilfellene der man måtte falle tilbake på reglene om *condictio indebiti*. Dette førte så frem til en omformulering av § 15-8 som på de punkter som har interesse her, er i samsvar med § 22-15 med den ordlyden som jeg tidligere har sitert. I forarbeidene ble det fremhevet at første ledd ville dekke "de aller fleste aktuelle tilfelle der det kan bli spørsmål om å kreve tilbake utbetalt beløp som den trygdede ikke hadde krav på", jf. Ot.prp. nr. 50 (1987–88) side 10, og på side 9 i samme

proposisjon fremgår det – åpenbart i tilknytning til annet ledd – at det heretter skulle bli overflødig å falle tilbake på *condictio indebiti* som hjemmel.

- (35) Jeg har vanskelig for å forstå disse drøftelsene på annen måte enn at bestemmelsen heretter skulle være uttømmende for så vidt gjaldt adgangen til å kreve tilbakebetaling fra trygdemottakere som hadde vært i aktsom god tro. Hverken Sivilombudsmannens uttalelse, Lovavdelingens brev eller forarbeidene tar opp spørsmålet om det erstatningsrettslige skyldansvar kan utgjøre kravgrunnlag ved siden av folketrygdlovens bestemmelse – antagelig hadde problemstillingen ikke meldt seg.
- (36) Jeg nevner i denne forbindelse at problemstillingen heller ikke synes å være berørt i tilknytning til tidligere trygdelover med noenlunde tilsvarende tilbakebetalingsbestemmelse.
- (37) Heller ikke forarbeidene gir dermed etter mitt syn tilstrekkelige holdepunkter for å tolke folketrygdloven § 22-15 slik at bestemmelsen utelukker den alminnelige erstatningsrett som alternativt grunnlag for et tilbakebetalingskrav.
- (38) Rettspraksis om trygdens tilbakebetalingskrav som sivil rettskrav i straffesaker gir klare holdepunkter for å anse det erstatningsrettslige grunnlaget for å være i behold. I Rt. 1996 side 1373 kom Høyesteretts kjæremålsutvalg til at trygderettsloven § 1 nr. 3 om at trygderetten må ha truffet avgjørelse blant annet om refusjonssaker før de kan bringes inn for de ordinære domstoler, ikke var til hinder for at et tilbakesøkningskrav ble tatt med som et sivil rettskrav i en straffesak om bedrageri mot trygden. Etter Kjæremålsutvalgets mening kunne trygdemyndighetene her velge mellom å søke kravet pådømt under straffesaken eller å fastsette det administrativt med klageadgang til Trygderetten. Det siste ville jo i så fall nettopp være fremgangsmåten når tilbakebetaling kreves etter folketrygdloven § 22-15 – men det var altså ikke den eneste vei.
- (39) I Rt. 1999 side 1084 har Høyesterett i en avdelingsavgjørelse bygget videre på dette synet. Her var kravet fremmet i en straffesak samtidig som det pågikk en administrativ innkreivingsprosess. Høyesterett kom til at den administrative prosessen ikke var til hinder for å ta tilbakesøkningskravet med i straffesaken. Som begrunnelse for at kravet kunne tas med, ble det fremhevet at et refusjonskrav som følge av trygdebedrageri er "et ordinært erstatningskrav som ikke bygger på folketrygdloven § 15-8". Jeg kan ikke se at denne uttalelsen har mindre gyldighet for innkreivning gjennom en sivil sak enn gjennom en straffesak.
- (40) Det er etter det jeg forstår nokså vanlig å fremme tilbakebetalingskrav som sivil krav i straffesaker som gjelder trygdebedrageri. Dette må, så vidt jeg kan skjønne, nettopp bygge på en forutsetning om at det er et alminnelig erstatningskrav som pådømmes. Denne praksis taler med styrke for å anse det erstatningsrettslige ansvaret i behold ved siden av folketrygdloven § 22-15.
- (41) Til den ankende parts anførsel om at det vil være forvaltningsrettslig betenkelig å tillate tilbakebetalingskrav på erstatningsrettslig grunnlag, uten at det treffes noe enkeltvedtak som vil kunne påklages ad administrativ vei, bemerker jeg at Høyesterett i Rt. 1999 side 1084 fremhevet de rettssikkerhetsgarantier som en domstolsbehandling gir. På side 1087 heter det at "[d]et fremstår som en rasjonell behandlingsmåte å få kravet pådømt sammen med straffesaken, samtidig som refusjonskravet blir undergitt ordinær

domstolsbehandling med de rettssikkerhetsgarantier som en slik behandling gir". Dette gjelder også når kravet fremmes i en sivil sak.

- (42) Den omstendighet at et erstatningsrettslig grunnlag for kravet medfører en lengre foreldelsesfrist, innebærer ikke noen usaklig forskjellsbehandling. Tvert om kan det oppfattes som lite rimelig om foreldelse her skulle avskjære et krav, når den som har opptrådt erstatningsbetingende på andre områder, må finne seg i fristen som gjelder for erstatningskrav. Tilbakebetalingskrav fra trygdemyndighetene mot den som har vært i aktsom god tro, som foreldes raskere, er i denne sammenheng ikke et relevant sammenligningsgrunnlag.
- (43) Jeg er etter dette kommet til at folketrygdloven § 22-15 ikke stenger for å fremme et tilbakebetalingskrav med grunnlag i det alminnelige skyldansvaret. Den ankende part kan følgelig ikke gis medhold i at tilbakebetalingskravet er foreldet.
- (44) Spørsmålet er så om det kan beregnes renter av beløpet etter forsinkelsesrenteloven.
- (45) Forsinkelsesrenteloven gjelder "pengekrav på formuerettens område", jf. lovens § 1. Tilbakebetalingskrav fra det offentlige regnes som pengekrav på formuerettens område, selv om den fordringen som pengene var ment å oppfylle, er offentligrettslig, jf. Hagstrøm, Obligasjonsrett, 2. utgave, side 592–593. Rente løper i et tilfelle som dette fra 30 dager etter at det er sendt skriftlig påkrav, jf. § 2. Forliksklagen 8. oktober 2008 må regnes som skriftlig påkrav, og staten har krevd rente først fra 13. januar 2009.
- (46) Lagmannsretten har også lagt til grunn at når kravet fremmes som et alminnelig erstatningskrav, gjelder i utgangspunktet forsinkelsesrenteloven for renteberegningen. Lagmannsretten kom likevel til at forsinkelsesrenteloven her viker for folketrygdlovens egen rentebestemmelse.
- (47) Folketrygdlovens rentebestemmelse var før endring ved lov 16. januar 2009 nr. 5 plassert i § 22-17 og lød slik:

"§ 22-17. Renter

Trygden gir ikke renter ved etterbetaling av ytelser.

Trygden kan fra utbetalingstidspunktet kreve renter med 0,5 prosent pr. måned ved tilbakekreving av ytelser etter § 22-15 første ledd første punktum. Det kan ellers ikke kreves renter."

- (48) Lagmannsretten mente det fulgte av høyesterettsdommene i Rt. 2002 side 1331, som jeg tidligere har omtalt, og Rt. 2006 side 1665 at folketrygdlovens rentebestemmelse måtte anvendes. Dette er jeg ikke enig i.
- (49) Som nevnt ble etterbetalingskravet i Rt. 2002 side 1331 ansett å være et erstatningsrettslig krav, ikke et offentligrettslig krav etter folketrygdloven, og førstvoterende uttalte følgende på side 1341:

"Den lovbestemte avskjæring av rente ved etterbetaling av ytelser i § 22-17 første ledd trekker etter min mening heller i retning av at lovgiver bare mente å foreta en begrensning i anvendelse av skadeserstatningsloven § 2-1 for så vidt angår avsavnsrente for selve trygdeytelsen, ... "

- (50) Uttalelsen gjelder imidlertid ikke rente etter forsinkelsesrenteloven, men rente med grunnlag direkte i skadeserstatningsloven § 2-1, det vil si som en del av selve erstatningskravet.
- (51) Heller ikke Rt. 2006 side 1665 avsnitt 41 gjaldt spørsmålet om folketrygdloven § 22-17 første ledd utelukket renter med grunnlag i forsinkelsesrenteloven. Det var her tale om et etterbetalingskrav basert på folketrygdloven selv, slik at forsinkelsesrenteloven ikke kom til anvendelse, jf. forsinkelsesrenteloven § 1. Spørsmålet i saken var derfor om folketrygdloven § 22-17 første ledd utelukket rente på ulovfestet grunnlag, noe Høyesterett, med støtte i Rt. 2002 side 1331, kom til at den gjorde.
- (52) Jeg mener etter dette at forsinkelsesrenteloven i prinsippet kommer til anvendelse når det kreves tilbakebetaling av urettmessig mottatt trygd med grunnlag i den alminnelige erstatningsrett.
- (53) Forvaltningen kan imidlertid være bundet av visse offentligrettslige skranker også når den handler i kraft av privatrettslig autonomi, jf. Rt. 2009 side 1356 avsnitt 31. Særlig må det gjelde når det som her er en nær forbindelse mellom kravet og offentlig myndighetsutøvelse: Ikke bare ble pengene som kreves tilbakebetalt, utbetalt i henhold til et offentligrettslig regelverk, men dette offentligrettslige regelverket har selv regler om tilbakebetaling. Som nevnt dekker folketrygdloven § 22-15 første ledd og det alminnelige skyldansvaret i praksis de samme handlinger og unnlater.
- (54) Ved tilbakekreving i medhold av § 22-15 synes situasjonen å ha vært at trygden aldri krevde renter av tilbakebetalingsbeløpet – heller ikke når trygdemottakeren hadde utvist skyld – inntil renteregelen ble flyttet til § 22-17a ved lov 16. januar 2009 nr. 5 og gitt et endret innhold. Dette fremgår av Ot.prp. nr. 76 (2007–2008) side 57. Som Rt. 2012 side 921 viser, er den nye regelen tatt i bruk. Dette er en omlegging som i tid kom etter at krav ble fremmet i vår sak.
- (55) Det er ikke fremlagt opplysninger om at det har vært krevet renter når tilbakebetalingskrav er tatt med som sivilt krav i straffesaker mot trygdemisbrukere. Det er heller ikke fremlagt opplysninger om at krav som det vi her står overfor, tidligere er krevd tilbake i sivilprosessuelle former med grunnlag i det alminnelige skyldansvaret.
- (56) Jeg legger etter dette til grunn at da kravet mot A ble fremsatt, var det ikke tidligere fremsatt krav om renter ved krav om tilbakebetaling av for meget utbetalte ytelser fra folketrygden. Dette gjelder både krav fremsatt etter folketrygdloven § 22-15 – eller § 15-8 i den tidligere loven – og krav fremsatt som sivilt erstatningskrav i forbindelse med en straffesak. Og det gjelder uansett "i hvor sterk grad mottakeren kan bebreides", jf. Ot.prp. nr. 50 (1987–88) side 10. Det er ikke fra statens side anført at rentekravet mot A var utslag av en generell praksisomlegging. Det er heller ikke gitt noen annen forklaring på hvorfor A her er stilt i en særstilling.
- (57) På denne bakgrunn er jeg blitt stående ved at rentekravet mot A må anses som en forskjellsbehandling som forvaltningen var uberettiget til å foreta. Følgelig kan rentekravet i dette tilfellet ikke opprettholdes.

- (58) A har riktignok bare nedlagt påstand om at statens avledede anke skal forkastes, og lagmannsretten tilkjente som nevnt staten rente etter folketrygdloven § 22-17. I lys av prosedyren for Høyesterett må det likevel legges til grunn at han krever seg frifunnet i den avledede anken.
- (59) Selv om staten ikke har fått medhold i den avledede anken, må staten likevel sies å ha fått medhold i det vesentlige, jf. tvisteloven § 20-2 første og annet ledd om at den part som i det vesentlige har vunnet frem, som utgangspunkt har krav på full erstatning for sine sakskostnader. Saken gjelder imidlertid uavklarte rettsspørsmål med prinsipiell interesse. Hensett også til styrkeforholdet mellom partene finner jeg derfor at sakskostnader ikke bør ilegges for noen instans, jf. tvisteloven § 20-2 tredje ledd.
- (60) Jeg finner det etter omstendighetene hensiktsmessig å formulere en ny domsslutning.
- (61) Jeg stemmer for denne

D O M :

1. A dømmes til å betale 479 096 – firehundreogsyttitusenogtittiseks – kroner i erstatning til staten v/Arbeids- og velferdsdirektoratet innen 2 – to – uker fra forkynnelse av denne dom.
2. Sakskostnader tilkjennes ikke for noen instans.

- (62) Dommer **Øie:** Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende.
- (63) Dommer **Indreberg:** Likeså.
- (64) Dommer **Kallerud:** Likeså.
- (65) Dommer **Tjomsland:** Likeså.
- (66) Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne

D O M :

1. A dømmes til å betale 479 096 – firehundreogsyttitusenogtittiseks – kroner i erstatning til staten v/Arbeids- og velferdsdirektoratet innen 2 – to – uker fra forkynnelse av denne dom.
2. Sakskostnader tilkjennes ikke for noen instans.

Riktig utskrift bekreftes: